

עין משפט
גזר מצוה

ב א טוש"ע אור"ח סימן טו סעיף ו:

בא ב טוש"ע שם סעיף ח:
בב ג ד מ"י פ"ד מהל' ק"ש הלכה ג סמג עשין יח טור ושו"ע אור"ח סימן עא סעיף ה ו וי"ד סימן שסה סעיף א:
בג ה מ"י פ"ד מהלכות תפילין הלכה כו טוש"ע אור"ח סימן כה סעיף ד ונכ אלפס כאן ובהלכות תפילין דף טו. וע"ש הוטבאח'.

תורה אור השלם

1. וז' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם מקצפו תרעש הארץ ולא יכלו גוים לעמוד:

ירמיהו י י

מוסף רש"י

כאילו מועיד עדות שקר בעצמו. כלומר בהקד"ה דנראה כמו משולל לא ע"ה הקד"ה מזהו ז', והאי דקאמר בעלזמו לישנא מעלה הוא (ט) הנה בשם רש"י.

יד:

למח קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע. וא"ת תיפוק ליה דקדמה צמורה וי"ל דהכי קאמר למח קדמה אף לפרשת יציאת דקדמה לכוון אללל ודאי אין אלו חוששין לזה שהיא קודמת צמורה משום דאמרינן אין מוקדם ומאוחר וא"כ היה לנו להקדים והיה שהיא מדצרת בלשון רבים:
ויאמר אינה נוהגת אל"א ביום. מכלאן משמע כר' שמעון

דלומר צפ' הסכלת (מנחות ד' מג.) דלצי"ר מ"ע שהזמן גרמא וכן איתא בקדושין (פ"ק ד' לג.): דקאמר יציאת מלכות עשה שהזמן גרמא וא"ת א"כ למ"ד (מנחות מה.) יציאת חובת טלית הוא ואפילו מונחת בקופסא אפ"ה חייבת בציצית היכי אשכחן שהיא הזמן גרמא? וי"ל דאם היה כסות המיוחד ללילה פטור והכי איתא בירושלמי דקדושין אמר להם ר"ש אי אלת מודים לי דציצית מ"ע שהזמן גרמא שהרי כסות לילה פטור מן הציצית אי"ר אילנ טעמא דרבנן שאם היה מיוחד ליום ולילה שחייב בציצית: **וּבַמִּנְחָה תִּפְיֹאן וּמִצֵּאי**. ומהתם משמע שמותר להניח תפילין בין גאולה לתפלה וכן בטלית מניח אדם טליתו בין גאולה לתפלה. וכן מצינו שקרי יצחק ברבי יהודה שלח אחר טליתו ושהה השליח וכבר קרא ק"ש בצרכותיה ונתעטף בטליתו וגמר שמונה עשרה והציא ראייה מהכא מההיא דרב. מ"מ יש לחלק בין תפילין לטלית דעיקר ק"ש ותפלה שייכי בתפילין כדאמר בסמוך כאילו מעיד עדות שקר בעלזמו פירוש בלדון שזוהי שהוא קורא והוי לטוטפת ולאות על דך ואין. ותפלה נמי כדאמרן ט קרי ק"ש ומתפלל זו היא מלכות שמים אצל יציאת שאינו אלא חובת טלית שאם יש לו טלית חייב ואם אין לו פטור מציצית ויכול לקרוא ק"ש בלא יציאת ודאי דהוי הפסקה. והרב רבי משה מקוצי היה אומר דאפי' מכלאן אין ראייה דמצי למימר הניח תפילין בלא ברכה ולאחר י"ח ממשמש בזה ומצרך עליהם ובהכי סגי שגם מותר להתעטף בטלית צעת שקדיו מטונפות ואחר שיטול ידיו ימשמש בטליתו ומצרך: **וּבַבֹּרַךְ מִצּוֹת האמורות בתורה.** וא"ת וכי ק"ש לא הוה בכלל מצות האמורות בתורה. וי"ל דאי לא מני בזהדיא ק"ש הוה אמינא דדוקא הני דלית להו קביעות זמן אצל ק"ש דקביע להו זמן לא הואיל חזמן עובר קמ"ל: **עוֹלָה בָּא מִנְחָה.** ה"ה דמצי למימר בלא נסכים שהרי עולה נמי טעונה נסכים אלא לישנא דקרא נקט עולה ומנחה וגו':

אמןאן

ומכל מצות האמורות בתורה הגיע זמן ק"ש עולה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל הא גופא קשיא רישא אמר פטור וסיפא חייב הא לא קשיא יסיפא בתרי ורישא בחד מ"מ קשיא לרב רב כרבי יהושע בן קרחה סבירא ליה דאמר עול מלכות שמים תחלה ואח"כ עול מצות אימר דאמר רבי יהושע בן קרחה להקדים קריאה לקריאה קריאה לעשייה מי שמעת ליה ותו מי סבר ל"ה כרבי יהושע בן קרחה והאמר ט"ב חייא בר אשי זמנין קמיא הוה קאימנא קמיה דרב ומקדים ומשי ידיה ומברך ומתני לן פרקין ומנח תפילין והדר קרי ק"ש וכ"ת בדלא מטא זמן ק"ש א"כ מאי אסדהרתיה דרב חייא בר אשי לאפוקי ממ"ד למשנה אין צריך לברך קמ"ל דאף למשנה נמי צריך לברך מ"מ קשיא לרב שלוחא הוא דעוית: אמר עולא יכל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים: ואמר רבי יוחנן הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה יפנה

היה קורא פרק שני ברכות

וה' אלהים אמת. לך אין מפסיקין בין אני ה' אלהיכם לאמת: **כל אמת אמת חפסיה להאי**. ריהטא של אמת תפסתו לזה: **הא שמעספא**. דרב שמואל בר יהודה אמר אמרי צמערצא וכו'. ק"ש של ערבית אין קורין זה פרשת יציאת כולה לפי שאין מלכות יציאת בלילה אצל

מתחילין אותה ומפסיקים צה ומדלגים ואומרים אני ה' אלהיכם אמת: **לא יסחיל** אין צריך להתחיל ויאמר ערבית: **אסחולי מתחילין**. דהא מתחלי צמערצא: **אמר אני ה' אלהיכם**. דהיינו פרשת יציאת: **צריך לומר אמת**. כדכתיב וה' אלהים אמת: **והא צעי לאדכורי יציאת מלרים**. דתנן (לעיל דף יב.): מוצירין יציאת מלרים בלילות ואי לא אמר אמת ואמונה ולא אמר פרשת יציאת היכי מדכר יציאת מלרים: **ושרנו לך**. מי כמכה באלים וגו' מלכותן רלו בניך עד גאל ישראל והשכיבנו: **זוה ללמוד**. ודברת בטה: **זוה ללמד**. ולמדתם אותם את בניכם:

ואם לא למד תחלה היאך ילמד את בניו: **זוה לעשום**. ויאמר אין זה אלא עשייה: **וקשרסם**. דתפילין: **וכתבסם**. דמוחה עשייה היא: **רב משי ידי**. פשט אחת ראויה שעשה כן: **והיכי עיזי הכי**. שהקדים ק"ש לתפילין: **יוך**. קצר שחופרין בקירות מערה ארכו ד' ט' ורחבו ז' ט' טפחים: **פטור מק"ש**. דהעוסק במלוא פטור מן המלוא כדאמרינן בפ"ק (ד' יא.). בשצתק בצינת פרט לעוסק במלוא: **ויסיפא בתרסי**. והכי קאמר אם שנים הם מניח את חצירו חופר והוא עולה ומקיים מצות ק"ש ותפילין ותפלה וחוזר למלאכה וחצירו יעלה ויניח תפילין ויקרא ק"ש ותפלל: **מ"מ**. תפילין קודמים לק"ש: **עול מלוא**. דהנחת תפילין עול מלוא הוא: **קריאה לקריאה**. שמע שהוא קבלת מלכות שמים לוהיה אם שמוע שהוא קבלת עול מלוא: **ומקדים**. משכים: **אלמא** (ט) מקדים הוא לעסוק צמורה דהיינו [א] עשייה דמלוא מקמי מלכות שמים: **שלושא הוא דעוים**. השליח קלקל שאיחר להציא לו תפילין מעיקרא

ט והגיע זמן ק"ש והחזק לקרות כדי שלא יעצור הזמן וכי מטוי שלושא דתפילין אנחמינהו: **כלאו מעיד עדות שקר בעלזמו**. ליסנא מעליא: **כאילו הקריב עולה בלא מנחה**. שחייבו הכתוב להקריב עמה שנא' (במדבר כח) ועשירית האפיפה וגו' אף הקורא ואינו מקיים אינו גומר את המלוא: **נסכים**. הוא היין המתנסך על גבי המזבח אחר העולה והזבח כדכתיב ונסכיהם חלי ההין וגו' (סע.) וה"ה דמצי למימר כאילו הקריב עולה בלא מנחה ונסכים דהא עולה נמי טעונה נסכים אלא ליסנא דקרא נקט עולה ומנחה זבח ונסכים: יפנה

מסורת הש"ס

א) ג'י"ל ללמדן, ב) לעיל דף יא.:
ג) (דברים ו,ד) [נסיאן],
ד) [למנות],
ו) בס"א: ו',
זכ"ל,
ז) [ב"ב ק,ה] (ט) ס"א טפס:
וחשיב דלא אילי,
ט) יניח תפילין ויקרא ק"ש ותפפל כ"ג.

הגהות הב"ח

א) גמ' ואנח תפילין ומצלי והכי:
ב) רש"י ד"ה ומתני פרקין אלמא. כי"ב מפרש הקושא מכה [שלמדן] קודם ק"ש כי ועל זה שירן אחר כך לומר וכי מינח בלגא מטי זמן ק"ש דאי מנחא דמנח תפילין והדר קרי מלי קאמר וכו' ובי הא כיון דלא מטי זמן ק"ש סג זמן תפילין [לא מטא לקן] פירש רש"י דקושא הוא מנחא דעסק קודם כמורה. כך מלי קמח [לא מנח מקשה] בלחת מכה מנחא דמנח תפילין ולא יטריך לומר וכו"ה ואפשר לתרן דה"ק וכי מינח בלגא מטי זמן ק"ש והכי מנחול בעשיית מלוא דהיינו [לימוד ואין דהתחילין להתעסק בעשיית מלוא הניח תפילין שהוא ג"כ עשיית מלוא קודם ק"ש זה אינו דל"ר מלי קמח אחר כך אם כן מלי אסדהתיה דהכ"זא דילמא וכו' אסהיד דהכ"ה בלא מטי זמן קריאת שמע והתחיל [בנעשיית מלוא] שהוא לימוד יניח תפילין כסגיוע [וזמן קודם ק"ש] וי"ע [ואם נפרש ללימוד לא מקרין עשייה פי' כך וזמן מי סבר לה כי יאושע ב"ק והאמר וכו' אלמא] דאף בקריאה לא סבר כ' יאושע ב"ק [ומדלגת קודם ק"ש וסלימוד] הוה קריאה דמלוא אלא לפי פירשיי [משמע דלימוד מקרין עשיה:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ומתני פרקין ט' דהיינו עשייה נמתק עשייה. ובי"ב קריאה:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש הוסיף, והא כל הטליתות יש לו להטיל ציצית וכו' ומה שירן זה ללילה.

רב ניסים גאון

לאפוקי במאן דאמר למשנה אינו צריך לברך.
בעל זו המימרא רב חונא ועיקרה בפרק ראשון (דף יא):